

The background of the book cover is a photograph of several hands raised in a gesture of support or solidarity. The hands are of various skin tones and are positioned in a way that they appear to be reaching towards the center. The lighting is soft, highlighting the texture of the skin and the veins on the palms. The overall mood is one of hope and community.

Nino
Haratischwili

INAQUE

Môj
nežný
blíženeč

Preklad
Paulína Čuhová

Nino Haratischwili

Môj nežný blíženeč

The translation of this work was supported by
a grant from the Goethe-Institut.

Nino Haratischwili

MEIN SANFTER ZWILLING

COPYRIGHT © Frankfurter Verlagsanstalt GmbH, Frankfurt am Main
2011

TRANSLATION © Paulína Šedíková-Čuhová 2022

COPYEDITING Lucia Halová, Martina Kubealaková, Ivan Adamec

COVER © Barbora Šajgalíková

COVER PHOTO © Anka Zhuravleva

SLOVAK EDITION © Inaque 2022

ISBN 978-80-8207-157-6

ISBN E-BOOK 978-80-8207-158-3

Nino Haratischwili
Môj nežný blíženec

INAQUE

Telo druhého človeka je stena, ktorá bráni vidieť jeho dušu.

Och, ako túto stenu nenávidím!

Marina Cvetajevova

ČASŤ PRVÁ: TAM

Dívam sa na tvoju tvár, je bledá, pokojná, ešte vždy vnímam starý, dôverný pocit a neverím mu, ani keď ho cítim. Pýtam sa, ako je možné, že necítim nič, len blízkosť.

Aj teraz...

Tento pocit nedokážem nikomu vysvetliť: nesmiem ho cítiť s ohľadom na udalosti, s ohľadom na budúcnosť, *svojú* budúcnosť. Ale je to tak, pomaly ho prijímam, pohyb, ktorý akoby prežil všetko.

Stojím tu sama, po prvý raz, v každom zmysle slova – myslou, telesne, duševne. Ale aj tentoraz sa zdá, že môj pocit, tvoj pocit, teda pocit, ktorý teraz cítim, tvoju tvár pred očami, prekoná, utlmí akýkoľvek strach. Zostane iba nesmierna blízkosť, nežnosť.

Neviem, ako je možné, že si mi takú nežnú blízkosť dokázal vždy dať. Lebo žiadny pocit nedokáže byť nežný, nežnosť už sama osebe chápe, že netrvá, že je len príznak, ktorý sa vynára ako pichnutie ihlou a stráca sa v ničote. Moja nežnosť však pretrváva, je iná, odolnejšia než všetko ostatné v mojom živote. Už dávno som ju prestala skúmať...

A tak tu sedím pár dní predtým, ako odídem. Sedím tu, na pláži, tvojej a mojej pláži, odkiaľ sme zakaždým vyplávali do studenej vody, v piesku, ktorý je chladný a vlhký, keďže už dva dni prší. Čoskoro si ostrihám vlasy a novým myšlienkam a studeným vetrom budem čeliť s holou hlavou. Prameň za prameňom budem ľahšia, bezťažovejšia a snáď aj slobodnejšia. Sedím v našom zálive, kde okrem nás nikto nezablúdi, pretože je to studené a drsné miesto. Sedím tu, kde som ti po prvý raz chce-

la ponúknuť svoju lásku a ty si ju ešte nemohol prijať. Tu, kde sme trávili toľké hodiny ráno a večer, v časoch, keď si sa opäť naučil hovoriť, kde sme moru šepkali naše tajomstvá, sľuby, želania, plány.

Sedím tu. Dívam sa na teba a cítim odveké opojenie blízkosťou, tancujem v omámení pri hrobe samoty, lebo blízkosť pre mňa nie je nič iné ako popretie akejkoľvek samoty, víťazstvo elementárnej, dionýzovskej túžby.

Som nežná, som mäkučká ako vlna a vnútro mám zamatovo hladké – akoby som bola bábätko, plod, akoby som bola v bezpečí, vítaná a nedotknutá svetom.

Často si mi vravieval, že som zabudla, kto vlastne som, a možno je to dokonca pravda. Možno som to ani nikdy nevedela. Možno som to rozpoznala až vtedy, keď som prestala bojovať s nežnosťou v sebe, možno až keď som jej mala dosť. Neviem. Ale viem, že nie som ty, už viac nie. Rovnako ako samota, ticho, otázky, ktoré po tom všetkom prídu, ktoré sa možno dajú zhrnúť v slove *budúcnosť*, mi toto poznanie viac nenaháňa strach. Budem musieť plakať. Budem musieť zo seba vyvrátiť všetko, čo bolo do mňa včlenené, a viem, že mi pritom nikto nebude držať vlasy.

Ale čo na tom záleží?

Dívam sa na tvoju tvár. Si pekný. Tak ako predtým si prekrásny a musím sa usmievať. Dívam sa na tvoju tvár a rozmýšľam, že som ti za nežnú blízkosť a príšernú cudzotu vďačná. Blízkosť – aj keď sa o tento pocit už nemôžem s nikým podeliť a tým je odsúdený na smrť – púšťam preč.

Dívam sa na teba.

Vlastne sa to začalo koncom.

V to ráno mi zatelefonovala Tulja a oznámila, že je tu. Zobudila ma. Mark odprevadil Thea do školy a ja som ostala v posteli – so zlým svedomím, že som nevstala, neurobila raňajky a v spoločnom ráne s rodinou nezohrala žiadnu úlohu. Napriek tomu som ďalej ležala, prekonať vlastné zlé svedomie bolo ľahšie, než som sa obávala, a ranný spánok stál za to premeškať každú sekundu sivého hamburského rána. Krátko nato, ako sa zabuchli dvere, začal vyzvárať telefón, a keď neprestával, s nádvákami, že premárnim drahocenné minúty spánku, som sa takmer v slzách vytrepala z postele a po štyroch sa odplazila k telefónu, ležiacom na bielizníku. Akoby to bol nejaký prírodný zákon, že telefón je zakaždým odložený na tých najnevhodnejších miestach.

„Zobuď sa, viem, že si tam. Je späť.“

„Božemôj, Tulja, vieš, čo mi práve robíš? Po prvý raz po sto rokoch som sa mohla poriadne vyspať a ty ma budíš. Prosím ťa, nemôžeš mi zavolať neskôr...“

„Nie, nemôžem. Pochop to konečne! Je tu, božemôj, zobuď sa! Nechápeš to. Jednoducho prikvitol, náš malý Adonis, nevieš si predstaviť, ako dobre vyzerá. Ráno o siedmej mi zavolá a povie, že je v meste, že tu chce chvíľu ostať, že chce...“

„Tulja, kto? O kom hovoríš, o koho ide, doparoma?!“

„Ivo, Ivo, náš Ivo!“

Telefón mi takmer vypadol z ruky. Možno mi aj vypadol, už si nespomínam. Bola som úplne vyvedená z miery, ledva som sa odpotáčala späť a sadla si na okraj postele. Lepšie povedané, spadla som.

V mojej vedomej spomienke neexistoval jediný deň, kedy by som na neho nemyslela, nepýtala sa, čo robil, kde bol, ako sa má. No za sedem rokov sa z týchto myšlienok stala rutina, ktorá bola pokojná, nerozrušená, samozrejmalá, takže som bola pevne presvedčená, že s realitou nijako nesúvisela. Mala som

svojho Iva, ktorý si žil v mojej hlave a o ktorého som sa starala, ale ozajstný, skutočný Ivo z mäsa a kostí, ktorého som sedem rokov nevidela, z môjho života zmizol, išiel si svojou cestou, takou vzdialenou mojej, že každý krok, ktorý po nej prešiel, ho od mojej stále vzdďaľoval.

„Čo tu robíš?“ Nič inteligentnejšie mi nenapadlo.

„Odkiaľ to mám vedieť! Je u mňa hodinu a práve si odišiel kúpiť cigarety. Musela som ti to dať vedieť...“

„Nič ti nepovedal?“

„Bože, veď je to jedno. Je tu, to je to najdôležitejšie. Povedal, že tu chce nejaký čas ostať, a ja ho nebudem presviedčať o opaku.“

„Pýtal sa na mňa?“

„Najprv som ho hodinu bozkávala, chudáčik, nemohol ani hovoriť, takmer som ho udusila.“

V Tuljinom hlase som rozpoznala už takmer zabudnuté vzrušenie, ktoré ju ovládlo zakaždým, keď bola reč o Ivovi. Zmes materinskej pýchy na dieťa, ktorému život ukrivdil, a preto muselo byť milované o to jednoznačnejšie a dôraznejšie, a aj istej pýchy na seba, lebo stelesňoval všetko, čo sa jej zdalo hodné úsilia. Na ňom najviac videla vplyv svojej výchovy.

„Čo mám teraz robiť? Mám kričať od nadšenia? Prečo voláš práve mne? Čo odo mňa vlastne očakávaš?“ bezradne som povedala a hneď sa aj nazlostila na hlúposť otázky, pretože som sa v sekunde opäť ocitla v role malého dievčatka – Tuljinej chovankyne. V telefóne nastalo ticho. Vedela som, že Tulja koná chaoticky, celkom ju premôžu emócie a nie vždy si premyslí, čo povie alebo urobí, no v tomto okamihu som jej nedôverovala, pretože som nikdy neprišla na to, ani za všetky tie roky, čo si skutočne myslí o Ivovom a mojom príbehu, koľko toho vie a čo si k tomu dobásnila, čo si predstavovala a čomu presne chcela zabrániť.

„Och, už je späť, zvoní zvonček. Musím mu otvoriť. Zavolám ti o niekoľko hodín. Alebo ti zavolá on. V každom prípade ťa tu zakrátko očakávam.“

Chcela som niečo namietnuť, no Tulja už položila. Zrazu som nepotrebovala spať, prebrala som sa. Pokúšala som sa usporiadať si myšlienky, v kuchyni som si urobila kávu a posadila sa za barový pult, o ktorý Mark tak dlho bojoval a ktorý som stále nemala rada. Chvela som sa na celom tele a oči ma pálili. Zvierala som šálku s kávou v dlaniach a dívala som sa z okna na sivastý drobný dážď. Zvyčajný obraz, na ktorý som si nikdy nezvykla. Pohľad mi padol na vlhké prsty a obrúčku – tenkú, decentnú, pri ktorej som sa tak dlho nedokázala rozhodnúť, či je tá správna, aby ma sprevádzala celý život.

Vedela som, že sa všetko zmení, vedela som, že najlepšie by bolo ubrániť sa tomu – zatelefonovať Markovi a poprosiť ho, aby ma vzal so sebou na pracovnú cestu, malého zaviesť k starým rodičom a niekam zmiznúť, kým sa mračná preženú.

Raz sa musel vrátiť. Čakala som to, často som si tento okamih predstavovala a v hlave som si prehrávala všemožné scenáre. Obrnila som sa, ukolísala do zdanlivej istoty. Dodnes sa však všetko odohrávalo v mojej hlave. Doteraz som bola bábkoherečka a držala nitky.

Roky s ním a to množstvo vojen vybojovaných kvôli Ivovi, s ním alebo bez neho, mi nevzali istotu v postoji k našej minulosti; zachránila som sa a uchovala si ho vo svojom živote. Bez ohľadu na dobré rady som porozkladala všetky fotky z detstva a Markovi porozprávala oficiálnu verziu príbehu. Keď mal narodeniny, posielala som mu balíčky bez pozdravu – kým som ešte mala jeho adresu – a na jeho počesť som jedla toasty, čo často viedlo k prudkým diskusiám, dokonca aj ku kriku pri stole.

Bola som si tiež absolútne istá, že som ho zabalzamovala do uzavretej minulosti a vzala mu akýkoľvek priestor, aby sa vyvíjal, uchovala som si ho vo svojej hlave ako dieťa, chlapca, muža, ktorý sa o svoj život delil so mnou, ktorý existoval vo mne, v mojom vesmíre. Ale bol preč. Preč z môjho života a preč z vlastného života, ktorý som tak dlho považovala za svoj.

Vytrhla som sa z myšlienok, vošla do kúpeľne, osprchovala sa, dala si ešte jednu kávu a obliekla si čierne nohavice. Stála som pred skriňou a snažila sa vybrať si nejaký vršok, mala som

náhly výpadok a civela na police napchaté svetrami, tričkami a blúzkami. Dívala som sa a dívala, akoby sa v policiach skrývalo riešenie, vysvetlenie, pokoj, ktorý som teraz tak nutne potrebovala. Mala som pred sebou jeho tvár, jeho vtedajšiu tvár, keď som ho videla naposledy, a automaticky som si zakryla ústa, aby som nevykríkla.

Áno, všetko sa vlastne začalo koncom. V mojom živote to tak bolo vždy – rodina, v ktorej som vyrástla, v ktorej sme vyrástli, bola odjakživa postavená na hlavu. Neskôr som sa už nesnažila označovať svoje príbuzenstvo privlastňovacími zámenami. Pretože ak som vyslovila môj otec alebo moja matka, môj brat alebo moja stará mama, musela som zakaždým dodať „tí ozajstní“.

„Tvoj otec? A prečo uňho nebývaš?“

„Lebo rodičia sú rozvedení.“

„A prečo nebývaš u mamy?“

„Lebo žije v Amerike.“

„Ale prečo ťa nevzala so sebou?“

„Lebo sme sa tak rozhodli.“

„A chodievate sem niekedy?“

„Nie, vždy chodievame my za ňou.“

„A prečo bývaš u Tulje?“

„Je to otcova teta, teda moja stará mama.“

„A prečo nebývaš u svojej skutočnej starej mamy?“

„Ona je moja skutočná stará mama, žiadnu inú starú mamu nemáme.“

„A prečo má tvoja sestra také isté priezvisko ako ty, ale tvoj brat nie?“

„Pretože môj brat je adoptovaný a nechal si priezvisko svojich rodičov.“

Aby som tomuto všetkému zabránila, neskôr som hovorila už iba: Toto je Leni. Toto je Tulja. Toto je Ivo. Toto je...

Prebrala som sa z námesačného stavu s tmavomodrým tričkom v ruke a obliekla si ho. Pripomenulo mi manžela, moje dieťa, to, že som tu a teraz a všetko, čoho sa môj mozog práve

pevne zachytáva, pominulo. Zhlboka som dýchala a nútila sa do úsmevu, musela som opäť cítiť zem pod nohami.

Hľadala som telefón, ktorý tentoraz zmizol pod perinou, a zatelefonovala do redakcie.

„Ahoj, Leo. Niekoľko dní neprídem do práce, musím urobiť rešerše na bienále a vrátim sa do redakcie až v stredu, je to v poriadku?“

„Ach... chápem. No a čo so zajtrajškom? Na večeru k nám prídeš, nie? Chceme prekvapiť Nadiu oslavou, pamätáš?“

Úplne som na to zabudla.

„Daj mi zajtra vedieť, pokúsím sa prísť aspoň na chvíľu, dobre?“

„Je všetko v poriadku?“

„Áno. Prečo?“

„Znieš akosi uštvane.“

„Len zvyčajný rodinný stres. Veď to poznáš.“

„Dobre, zajtra ti brnknem. Pokús sa prísť. Bude to pre ňu dôležité. Dobre?“

„Budem sa snažiť. Maj sa.“

Položila som a hanbila sa, že som svojej malej rodine dovolila vystresovať ma. Aj tento starý vzorec mi bol známy – klamala som, klamala som pre Iva. Už dlho som to nemusela robiť, a hoci bolo toto klamstvo naozaj neškodné, hanbila som sa a priala si, aby som nezdvihla telefón a aby mi Tulja, tá stará krava, nikdy nezavolať. A už zase som sa tomu bránila – skutočnosti. Skutočnosti akceptovať život, ktorý sa dial mimo mojej predstavy.

Išla som do pracovne a zapla laptop. Po hodine som to vzdala, nariekala som za písacím stolom, v prstoch zvierala synovu fotku – ako poslednú kotvu, posledný oporný bod –, tísila som si tvár o povrch stola, oči pevne stisnuté a len-len že som z plného hrdla nekričala o pomoc.

Aj IvoV príchod do našej rodiny bol koniec, ktorým sa všetko začalo.

Jeho matka, s ktorou mal môj otec vzťah, bola mŕtva. Jeho otec zatiaľ vo väzení, kde o niekoľko rokov aj umrel. On – mlčky, zdráhal sa niekomu povedať čo i len slovo. A ja – jediná, ktorá rozumela jeho reči a dokázala za neho hovoriť, čo bol tiež dôvod, prečo u nás Ivo ostal.

Mala som vtedy sedem a moja sestra jedenásť.

Naši rodičia sa práve rozviedli a matka sa dosť rýchlo po rozvode odsťahovala do USA a pracovala pre veľký farmaceutický koncern, kde miešala nejaké škodlivé chemikálie v nádeji, že spôsobené škody zaručia jasnejšiu a zdravšiu budúcnosť. Prestťahovala sa tam aj kvôli Jamesovi, áno, správne, Jamesovi, za ktorého sa neskôr vydala. Postavila nás pred voľbu a so sestrou sme sa rozhodli, hoci z dnešného pohľadu úplne nepochopiteľne a každá z inej príčiny, ostať u otca, aj keď práve on bol hlavným dôvodom rozpadu našej rodiny a života. Ale tak sa to stalo...

Matka sa musela vzdať práva na starostlivosť, hoci prináležalo jej, bola unavená, veľmi unavená. Všetci sme boli unavení. Keby išla na súd, nikdy by sme u otca neostali, to by mu nikdy nedovolili, ale rozhodla sa opačne. Na otázku – v prípade sporu o zverenie dieťaťa do starostlivosti –, či matka dostane Iva a predovšetkým či by si ho vôbec chcela adoptovať, som si nikdy nevedela skutočne odpovedať.

Tak ako nemalo byť vlastne nikdy dovolené otcovi adoptovať si Iva. Podivuhodne sme však všetci ostali uňho.

Sestra sa od matky odvrátila – nedokázala pochopiť, prečo chcela opustiť muža, pre ktorého zastrelili istú ženu. U otca ostala z trucu, keďže dovtedy jej bol viac či menej cudzí. Na rozdiel od mňa k nemu ako malá nemala príliš silnú väzbu, ostala iba preto, aby zranila matku, ktorej nedokázala odpustiť, že sa rozhodla odísť, že sa naučila milovať iného muža, že chcela zabojovať o svoje šťastie, v prípade nutnosti aj bez nás.

Ja som ostala u otca zo strachu, že matke nedajú Iva a rozdelia nás.

Matka sa hystericky hádala s otcom, vrieskala ako fúria, krik trval trištvrte roka, a napokon sa posadila predto mňa a sestru a spýtala sa, kde by sme radšej žili. Dnes si myslím, že to bolo to najúprimnejšie a najčestnejšie, čo ako matka pre nás mohla urobiť – nechať nám slobodu. Nie nás nedobrovoľne premiestniť do tiesnivej cudzoty inej krajiny. Napriek tomu jej to sestra nikdy neodpustila a vo mne ostalo prázdno práve preto, že nás postavila pred rozhodnutie, ku ktorému sme nikdy nemohli dospieť.

Prenechala nás otcovi, ktorý čoraz viac behal za ženami a pil a ktorý sa ujal syna mŕtvej milenky. Otcovi, ktorý začal domov zvláčať všetko, čo bolo ženského rodu a malo dve nohy, tentoraz však z výčítiek svedomia, a ktorý stratil prácu, žil na úkor vlastných detí, ktoré živila matka vďaka farmaceutickému priemyslu a Jamesovi. Otec bol úplne preťažený a v tej chvíli do nášho života vstúpila Tulja.

Tulja bola otcova teta, viackrát rozvedená, bezdetná, vtedy ešte v strednom veku. Bývala v prestavanej stodole, šoférovala starý nákladník a nevlastnila žiadne mačky, hoci by sa to dalo očakávať. Milovala básne a všetkých mŕtvych básnikov, počúvala talianske operné árie a žila zo starej požičovne lodí, ktorú jej zanechal druhý či tretí manžel. Svojich manželov takmer nespomínala. Jej život pozostával z množstva príbehov, vymyslených aj skutočných, ktorým neskôr sama verila tak pevne, že splynuli do jedného veľkého životného príbehu a už sa nedal oddeliť výmysel od pravdy. A skutočné udalosti u Tulje zakaždým pôsobili ako vymyslené. Verila v astrológiu, mystiku a prírodu. Tvrdila, že jej v žilách prúdi perzská krv a tvár má ako babylonská kráľovná – to predsa vidieť! –; veľmi zvláštne črty, ktoré zdedil aj môj otec a na ktoré, okrem iného, tak veľmi leteli ženy.

Keď som mala deväť rokov, presťahovali sme sa k moru do Niendorfu, zaspatej pobrežnej dedinky. Sestra, Ivo a ja. Otec